

Вељко Ђурић Мишина

Шарлатанство и аматеризам у култури сећања на наше страдалнике Чему појам „Покољ“?

Култура сећања је уткана у генске записе српског народа. Уосталом, зар пример сећања на Косовски бој 1389. године није део нашег националног бића? То би се могло казати и за сећање на велике догађаје из балканских ратова, Првог и Другог светског рата, као и на агресију војног савеза Нато 1994–1995. на Републику Српску и 1999. године на СР Југославију.

Тренд у новијој историји, који су осмислили припадници јеврејског народа ради трајног сећања на злочин извршен над њиховом цивилизацијом, у форми стварања културе сећања може бити примењен и међу припадницима других народа. Кад је реч о великим трагедијама и страдањима и ми Срби би требало много тога да применимо у стварности а не само у празним пригодним изјавама.

Први корак у стварању и обликовању културе сећања требало би да буду јасне и општеприхваћене чињенице о одређеним историјским догађајима (и личностима). А то је примарни задатак историографије која треба да износи конкретне чињенице до којих се долази поштујући сва правила у процесу од израде научноистраживачког пројекта до обзнањивања његових резултата. Додуше, ти резултати накнадно могу бити оспорени или потврђени. У случају прихватања, онда би се могло размишљати како то искористити у култури сећања!

Нажалост, из сијасет разлога, углавном неоправданих, о великим страдањима српског народа у ратовима 20. века, нарочито у Независној Држави Хрватској 1941–1945. године, још нема прецизних чињеница о броју жртава. Познато је да су се тим страдањима бавили разни заљубљеници у прошлост који, углавном, унапред имају задат циљ. Њихов учинак је најчешће контрапродуктиван и у суштини штетан. Најгоре је када уз заљубљенике у прошлост стану школовани историчари са звучним титулама али без искуства у научноистраживачким пројектима о темама изван њиховог вишедеценијског домена.

Најсвежији пример за напред написано јесте иницијатива Удружења грађана „Јадовно 1941“, који представља стоматолог Душан М. Басташић, да се свеукупно страдање српског народа у Независној Држави Хрватској назове речју „Покољ“! Велико „П“!

Та иницијатива би се утопила у мору сличних да на њеном пропагирању и верификовању није стао академик Василије Ђ. Крестић, некадашњи професор на Филозофском факултету Универзитета у Београду, који у широј јавности слови као врстан познавалац српско-хрватске прошлости, националиста од угледа... Додуше, има и сасвим супротних мишљења! Тек кад је све то добило подршку извесних политичких кругова, схватио сам да је враг однео шалу!

Мени не смета ако се неко бави темама које су већ три деценије у оквирима мог истраживања и објављених радова, нити ми смета ако неко боље ради него што то чини Музеј жртава геноцида, који водим пет година па сам и одговоран за све што се појави под његовим именом.

Својевремено сам полемисао и са председником „Јадовна“ и са поменутиим академиком. Своја мишљења сам потписивао пуним именом и презименом, нисам говорио против других личности ако нису били у прилици да ми одговоре, нисам мајстор ходника и закулисних радњи!

Са стоматологом сам завршио са текстом „Зар да ме стоматолог учи историјским наукама, други и последњи пута“, који је објављен на званичном сајту Музеја жртава геноцида. То убеђење немам намеру да мењам нити да реагујем на било какве његове будуће предлоге.

Нисам завршио са Крестићем из више разлога. Најважнији је у томе што он не воли јавну размену мишљења. Ово потврђује и мој текст објављен у дневним новинама „Политика“ под насловом „Шта би са меморијалом на Ушћу?“ Крестић није јавно одговорио већ је чекао повољну прилику да реагује. И, дочекао ју је у Скупштини Србије 22. априла! На дан када сам ја био у Јасеновцу.

На текст у новинама и интернету може се одговорити. На речи изречене на мој рачун, као што је то учинио академик Крестић 22. априла у Скупштини Србије на седници Одбора за дијаспору, иако је упозорен да његов гест није уобичајен ни моралан, бранио се да је тај скуп јаван! С обзиром на могућност увида у његове речи, а оне се могу лако пронаћи на интернет страници поменутог одбора (www.parlament.gov.rs..), квалификације које је дао пред двадесетак учесника разговора, приморавају ме да му отпишем не очекујући његову јавну реакцију. Моја одлука да реагујем настала је неколико дана раније иако сам желео да игноришем његове непримерене речи.

Кренимо редом:

Удружење грађана „Јадовно 1941“ наступило је у другој половини 2018. и почетком 2019. године са иницијативом да се злочин над православним Србима у Независној Држави Хрватској назове именом „Покољ“, именицом која би била аналогна терминима „Холокауст“ и „порајмос“, а који се користе у за обележавање историјске судбине Јевреја и Рома у Другом светском рату (о томе има више текстова на www.jadovno.com). Потом је Удружење 18. марта 2019. у Београду на конференцији за медије представило своје закључке. Том приликом говорили су доктор стоматологије Душан Басташић, историчар академик Василије Крестић, историчар др Никола Жутић и дипломирани инжењер Момчило Мирић (снимак са конференције може се пронаћи на интернету под <https://www.youtube.com/watch?v=9SdOO9mOM5k>).

Не желим да превише коментаришем Басташићеве речи из више разлога осим што ћу да упитам зашто су одбацили српске речи као што су „погром“, „истребљење“ и „затирање“ и одабрали управо име „Покољ“! Потом да упитам: Какве везе тај појам има са економским терором, конфискацијом имовине, гетоизацијом, организовањем групних и масовних убијања,

присилним превођењем на римокатоличку веру, протеривањем на територију окупиране Србије?

Уз све то, Басташић не говори да је то иницијатива него користи појам „одлука“ нагласивши да ће убудуће историчари у својим стручним радовима користити управо термин „Покољ“ и препоручује новинарима и другим окупљеним на конференцији да „о овој нашој одлуци обавестите наше пријатеље“, као да је усвајање термина „Покољ“ свршена ствар.

Снимак конференције показује да академик Василије Ђ. Крестић истиче да „пружа подршку са особитим задовољством“, као припадник народа који је пострадао у покољу и „човек који се бавио проблемом геноцида“. Он мисли да је „иницијатива јако добра“, а да је штета да такве иницијативе на подржавају људи на челу државе, у овом и ранијем периоду. Крестић хвалоспевно поздравља господина Басташића и сигуран је да ће Бања Лука захваљујући њему и његовој иницијативи добити „меморијални центар српског страдања“. Академик сматра да конференција треба да послужи онима „који са врха одлучују“ да никне Меморијални центар у Републици Србији.

Меморијални центар у Бања Луци би водили, по Крестићу, „људи који су се окупили око Басташића“. Потом изражава своју тугу што ће меморијални центар на Сајмишту бити подигнут као спомен „жртвама фашизма“.

На овом месту требало би да запитам академика Крестића што он, као припадник естаблишмента, у протекле четири деценије, није учинио ништа да се од Сајмишта направи меморијал, него смо данас сведоци постојања теретане и вртића, ресторана...

На крају академик вели „Што се тиче самог назива... одлучили смо се за „Покољ“, додајући, „али мислим да овај предлог сасвим одговара и не бисмо требали да паметујемо, јер нас овај термин окупља“.

+++

Други говорник који је Душану М. Басташићу пружио подршку био је др Никола Жутић, научни саветник из Института за савремену историју у Београду (коме Басташић неосновано додаје у титулу професора). Изгледа ми да Жутићу прија манир „сердаре – војводо“, па се обраћа аудиторијуму: „Нужно је дакле да се што пре терминолошки укорени у српски народ и историографску струку појам који је предложио доктор Басташић, а то је покољ, ја сам га одмах прихватио када ме је Басташић назвао и саопштио ту свечану одлуку“.

Својевремено је Никола Жутић објавио шири текст „Антисрпски фалсификати у уџбеницима историје“ који се у различитим верзијама појавио на неколико интернет сајтова. С обзиром на то да је Музеј жртва геноцида поменут у негативном контексту реаговао на званичном сајту Музеја текстом „Шта је Никола Жутић хтео да каже?“ После неколико дана седели смо у мојој канцеларији и, по добром српском обичају, разговарали о сијасет тема па и о томе да би се требало позабавити истраживањем ратних страдања његовог родног краја а што би Музеј могао да новчано помогне.

На поменутој конференцији Никола Жутић је у контексту питања броја страдалих у Јадовну казао: „На крају да кажем нешто о несретним бројевима

страдалих, који су рак рана српске историографије и публицистике.“ Полазећи од радова Ђуре Затезала и његовог броја од 42.000 страдалих Срба Жутић иде даље долазећи до следећих података које самоуверено саопштава:

„Ја сам дошао до архивског документа који има форме и све особине оригиналног документа. Иначе сам радио у Архиву Југославије, па донекле знам што је оригинални документ, што је фалсификат. Тај попис помиње невероватан број до око 100.000 ‘расходованих’. То је термин који се користи у том документу. Документ има уредно написано заглавље из ког се види да је то државни документ Независне Државе Хрватске, има канцеларијски архивистички број. У заглављу стоји: ‘Независна Држава Хрватске, Редарствено равнатељство, Госпић Gericht konz. 1’.“

Хајдемо још мало о Жутићу: По звању је доктор историјских наука, има и звање научни саветник, аутор је десетак монографија и више десетина научних чланака и због тога заузима угледно место у историографији. Али! То „али“ је настало због тога што је дозволио себи да цитира податке из измишљеног документа који циркулише у сајбер простору, а који не постоји ни у једном архивском фонду!

У питању је сензационалистички апокриф, који, што би Жутић требало да зна, под ударом спољашње и унутрашње критике моментално отпада као ноторна измишљотина. На Жутићево опширно цитирање тог „документа“ стоматолог Ђути а академик, који је деценијама „гуру српске историографије“ и креатор све кадровске политике престоничке интелектуалне сцене одобрава!

Др Никола Жутић „документ“ узима за озбиљно показујући да је лош ђак свог учитеља академика Крестића, да никада није, иако се хвали да је био архивиста од заната, радио прави посао са документима (а сам зна шта је у депоима Архива Југославије радио што би можда и заслужио да стави у мемоаре).

О том „документу“ 25. августа 2018. на порталу „Стање ствари“ објавио сам текст „Ко и зашто (зло)употребљава велику српску трагедију“ у коме сам показао све преваре: документ нема печат, нема спољашње карактеристике канцеларијског пословања Независне Државе Хрватске, користи термин „Јевреји“ који усташе нису употребљавали већ етноним „Жидови“, коришћена су ћирилична слова...

Тешко је схватити да се Никола Жутић „навукао“ на превару тим пре што је, као вишегодишњи архивист, морао да буде критички оријентисан и опредељен историчар. Овако, он се, цитирајући фалсификат у присуству академика, исказао недостојним својих звања и довео у питање готово све што је до сада добро урадио.

+++

Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица из Бање Луке изразио се негативно о иницијативи Удружења грађана „Јадовно 1941.“ да се геноцид над Србима назове „Покољ“ (може се наћи на званичном сајту Центра). То је изнето у документу „Мишљење на иницијативу Удружења грађана „Јадовно 1941“ о преименовању геноцида над

Србима у НДХ“. Мишљење је елаборирано на три странице и упућено 19. априла 2019. године Миодрагу Линти председнику Одбора за Србе у региону Народне скупштине Републике Србије. Укратко, како је речено: Басташићева иницијатива је „спорна са најмање три аспекта посматрања – историографског, културолошког и националног, те су позвали институције Републике Српске и цјелокупну српску јавност да овај документ одбаце као штетан и непотребан“.

Катедра за савремену националну историју Филозофског факултета Универзитета у Бања Луци, Катедра за националну историју Филозофског факултета у Источном Сарајеву и Јавна установа Спомен подручја „Доња Градина“ изразиле су сагласност са ставовима исказаним у саопштењу Републичког центра за истраживање рата из Бања Луке.

Четири државне институције су, дакле, одбиле иницијативу стоматолога из Бања Луке који годинама прави више штете него користи, када је у питању меморијализација и историјска истина о страдању Срба у Независној Држави Хрватској.

Са историографском методологијом која је пружена на конференцији за штампу стоматолога Басташића, академика Крестића и научног саветника Жутића та иницијатива је била осуђена на пропаст. Време је да се стручна јавност са оваквим, псеудоисторијским и беспотребним, по Србе и њихово историјско сећање штетним, појавама обрачуна, до краја их жигосе и одбаци.